

3. World Bank. *World Development Report 2023: Trading for Development in the Age of Global Value Chains*. Washington, DC: World Bank, 2023. URL: <https://www.worldbank.org/en/publications>

4. World Trade Organization. *World Trade Report 2023: Re-globalization for a Secure, Inclusive and Sustainable Future*. Geneva: WTO, 2023. URL: <https://www.wto.org/publications>

УДК 330.3

**Кушніренко О. М.**, д.е.н., професор,  
ДУ «Інститут економіки та прогнозування  
Національної академії наук України»,  
м. Київ, Україна

## **НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ЕКСПОРТУ В УМОВАХ ФРАГМЕНТАЦІЇ СВІТОВОЇ ТОРГІВЛІ**

Забезпечення сталості промислового експорту актуалізується в контексті глобальних викликів для людства, насамперед зміни клімату, геоекономічної нестабільності та фрагментації світової торговельної системи, що зумовлює загострення таких проблем як виснаження природних ресурсів, зростання енергетичної залежності, посилення соціально-економічної нерівності між країнами та регіонами, а також підвищення ризиків для продовольчої безпеки й глобальних ланцюгів постачання. У цьому контексті забезпечення сталості промислового експорту стає вагомим чинником досягнення Цілей сталого розвитку, адже воно передбачає інтеграцію екологічних стандартів, інноваційних технологій та принципів справедливої торгівлі у міжнародну економічну взаємодію. У цих умовах здатність національної промисловості стабільно задовольняти зовнішній попит на промислові товари визначається не лише виробничими потужностями, але й рівнем адаптивності до нових торговельних бар'єрів, логістичних обмежень і геоекономічних ризиків.

Водночас на промисловий експорт впливають глобальні чинники, а саме необхідність декарбонізації виробництва та ризики деіндустріалізації, які здатні обмежувати експортний потенціал. Декарбонізація виробництва передбачає масштабне впровадження енергоефективних технологій, перехід на

відновлювані джерела енергії та модернізацію виробничих процесів. Це відповідає завданням ЦСР 13 «Боротьба зі зміною клімату» та ЦСР 12 «Відповідальне споживання та виробництво», але водночас потребує значних інвестицій і може тимчасово знижувати конкурентоспроможність підприємств на світових ринках. Ризики деіндустріалізації проявляються у скороченні виробничих потужностей, втраті робочих місць та зменшенні частки промислової продукції в експорті, що суперечить досягненню ЦСР 8 «Гідна праця та економічне зростання» та ЦСР 9 «Індустріалізація, інновації та інфраструктура» [1]. У результаті досягнення балансу між екологічними вимогами та економічною «життєздатністю» промислового бізнесу стає основною передумовою для забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання як у глобальному масштабі, так і в умовах воєнних випробувань, коли стійкість виробництва та здатність адаптуватися до кризових викликів визначають перспективи інтеграції у світові ринки.

Сталість експорту можна визначити як здатність промислового бізнесу забезпечувати довготривалу присутність на світових ринках, зберігаючи конкурентоспроможність та адаптивність до екологічних і гео економічних викликів. Вона охоплює не лише технологічну модернізацію та інтеграцію низьковуглецевих рішень, але й здатність економіки протистояти фрагментації світової торговельної системи, регіоналізації ринків та нестабільності глобальних ланцюгів постачання. Особливості сталості експорту проявляються у диверсифікації торговельних напрямів, розвитку інноваційної промисловості, збереженні робочих місць та формуванні гнучких стратегій реагування на кризові ситуації. При цьому основними чинниками забезпечення сталості промислового експорту є [2-5]:

- *екологічна модернізація виробництва* – перехід до низьковуглецевих технологій, енергоефективності та відновлюваних джерел енергії, що знижує вуглецевий слід продукції та відповідає глобальним вимогам ринків;

- *диверсифікація ринків збуту* шляхом зменшення залежності від окремих регіонів через розширення географії експорту та розвиток нових торговельних партнерств;

- *інновації та технологічна трансформація*, зокрема це впровадження цифрових рішень, автоматизації та «зеленої» індустрії як основи конкурентоспроможності;

- *стійкі та інклюзивні ланцюги постачання*, а саме забезпечення прозорості, простежуваності та справедливого розподілу вартості у глобальних

ланцюгах доданої вартості, включно з підтримкою МСБ;

- *фінансова та інституційна стійкість*, що досягається шляхом доступу до інвестицій, кредитів та міжнародної підтримки для модернізації виробництва й адаптації до нових регуляторних вимог;

- *гармонізація стандартів торгівлі та екологічних вимог* – участь у багатосторонніх ініціативах для мінімізації ризиків фрагментації світової торгівлі.

Слід відмітити, що сталість експорту безпосередньо пов'язана з якістю життя населення, що полягає у забезпеченні економічної стабільності, доступу до ресурсів і товарів, створенні нових можливостей для працевлаштування та підвищення добробуту навіть у періоди невизначеності, макроекономічних шоків та військових загроз.

Практичним прикладом того як екологічні регуляції впливають на сталість промислового експорту є механізм СВАМ (Carbon Border Adjustment Mechanism) [5]. Для розвинених держав його запровадження означає необхідність підтвердження низьковуглецевого характеру продукції, що експортується до ЄС. Це стимулює модернізацію виробництва, інвестиції у «зелені» технології та підвищення прозорості ланцюгів постачання. Водночас СВАМ стає інструментом захисту внутрішнього ринку ЄС від продукції з високим вуглецевим слідом, що створює нові правила конкуренції у глобальній торгівлі.

Для розвинених економік, які мають доступ до фінансових ресурсів та технологій, СВАМ надає можливості закріпити конкурентні позиції на ринку ЄС, демонструючи відповідність екологічним стандартам і водночас формуючи імідж лідерів у сфері «зеленої» промисловості. Це сприяє підвищенню стійкості їхнього експорту, адже екологічна відповідність стає не лише вимогою, а й конкурентною перевагою.

Для України, яка перебуває в умовах війни, СВАМ створює загрозливі виклики. З одного боку, експорт металургійної та хімічної продукції до ЄС стикається з ризиком підвищених мит через високий рівень вуглецевих викидів. З іншого боку, адаптація до нових правил ускладнюється обмеженими фінансовими ресурсами, руйнуванням виробничої інфраструктури та нестабільністю логістики. Проте у довгостроковій перспективі відповідність СВАМ може стати стимулом для модернізації української промисловості, інтеграції у «зелені» ланцюги постачання та зміцнення позицій на європейському ринку, що напряду впливає на економічну стійкість і якість життя населення.

## Література

1. Цілі сталого розвитку в Україні. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/tsili-staloho-rozvytku>.
2. United Nations Industrial Development Organization. *Industrial Development Report 2024: Structural Change for Inclusive and Sustainable Industrial Development*. Vienna: UNIDO, 2024. URL: <https://www.unido.org/resources-publications>
3. United Nations Conference on Trade and Development. *Trade and Development Report 2024: Development Prospects in a Fragmented World*. Geneva: UNCTAD, 2024. URL: <https://unctad.org/publications>
4. Organisation for Economic Co-operation and Development. *OECD Business and Finance Outlook 2023: Sustainable Resilience in Global Trade*. Paris: OECD Publishing, 2023. URL: <https://www.oecd.org/publications>.
5. European Parliament and Council. Regulation EU 2023/956 of the European Parliament and of the Council. 10 May 2023 Establishing a carbon border adjustment mechanism. Brussels: Official Journal of the European Union, 2023. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32023R0956>.

UDC 631.1(71)

**Natalia HRETSKA**, Candidate of Economic Sciences State Organization «Institute for Economics and Forecasting of the National Academy of Sciences of Ukraine», Kyiv Ukraine

**Ihor HRETSKYI**, Candidate of Biological Sciences Kyiv National University of Technologies and Design, Kyiv Ukraine

## **DIGITAL TECHNOLOGIES AND THE EUROPEAN GREEN DEAL: STRATEGIC PATHWAYS FOR SUSTAINABLE ENTERPRISE DEVELOPMENT**

The digital transformation of the agricultural sector has become one of the key preconditions for achieving the environmental, climate and economic objectives of the European Green Deal. Under conditions of resource constraints, climate instability, biodiversity loss and increasing pressure on food systems, digital technologies should be considered not only as instruments of technological modernization, but also as